

BASEL III UZLAŞISI VE KREDİ KULLANIMINA ETKİLERİ³

Prof.Dr. Sudi Apak

*Esenyurt Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Endüstri Mühendisliği
info@sudiapak.com.tr*

Prof.Dr. Mikail Erol

*Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İ.İ.B.F., İşletme
mikailerol@comu.edu.tr*

Öğr.Gör.Dr. Muhsin Aslan

*Yıldız Teknik Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu
muhsin@yildiz.edu.tr*

ÖZET: Son yıllarda ortaya çıkan finansal krizler bütün dünyayı etkisi altına almıştır. Finansal Krizlerin esas nedenlerinin Bankacılık faaliyetlerinden kaynaklandığı bilinmektedir. Bankacılık ile ilgili son dönemlerde yapılan düzenlemelerde finansal kurumların krizlere karşı bağımsızlık düzeylerinin artırılması hedeflenmektedir. Bankaların vermiş oldukları kredilerin geri dönmemesi, ilgili bankaların yaşamsal sorunlarla karşılaşmalarına ve finansal sektörün ve dolayısıyla finansal sistemin önemli risklerle karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. Bu çerçevede finansal sektörü düzenleyen otoriteler bankaların ve bankaların kredi kullandığı müşterilerin sahip oldukları risklerin sağlıklı bir şekilde yönetilebilmesi için BASEL I, II ve III kriterlerini geliştirmişlerdir. Yürürlüğe konulan düzenlemelerin süreç içerisinde yetersiz kalması nedeniyle zamanla yeni kriterlerin geliştirilmesi gerekmiştir. Günümüzde Basel kriterlerinin üçüncü aşaması olan BASEL III kriterleri 2013-2019 döneminde kademeli olarak uygulanmaktadır.

Basel III düzenlemeleri kredi veren kuruluşlar kadar kredi kullanacak işletmeleri de yakından ilgilendirmektedir. Bu süreçte işletmelerin sahip oldukları riskler derecelendirilmekte, düşük risk grubuna giren işletmeler daha kolay ve daha düşük maliyetle borçlanabilirken, nispeten daha yüksek risk grubuna giren işletmelerse daha zor ve daha yüksek maliyetle borçlanabilmektedirler.

Sermaye Piyasalarında küreselleşme hareketleri bankacılık sektörünü de etkilemiş ve bundan dolayı da 12 Eylül 2010'da kabul edilen ve 2013-2019 yılları arasında kademeli olarak hayata geçirilecek Basel III kriterleri finansal krizle birlikte Basel II deki eksikliklerin giderilmesini amaçlayan etkin düzenlemeleri getirmiştir.

Çalışmanın amacı Basel düzenlemeleri hakkında genel bilgiler verildikten sonra Basel III kriterlerinin işletmelerin finansal kuruluşlardan fon kullanımına ne tür etkilerle karşı karşıya kalacaklarının ortaya konulmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Basel III, Kredi Kullanımına Etkileri, İşletmelerin Borçlanma Maliyetleri

THE BASEL III CONSENSUS AND ITS EFFECTS ON CREDIT USE

ABSTRACT: Financial crises that have arisen in recent years seem to have exercised influence over the whole world, the principal causes for which are known to stem from banking activities. Through banking, the increasing of immunity levels in financial institutions to crises has been targeted in the recently made regulations. Non-performing credits have paved ways for related banks to encounter

³ Bu makale 26-27 Kasım 2016 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenmiş olan International Congress of Management, Economy and Policy adlı kongrede bildiri olarak sunulmuştur.

perennial problems and caused financial institutions, and thus financial system, to be faced with grave risks. Within this framework, the authorities who coordinate financial sector have established the Basel I, II and III Criteria so that the banks and the clients for whom they have made loan available could manage all the risks involved well. As the regulations being enacted remain incapable within the process, it has been necessary that new criteria be adopted in the course of time. The Basel- III, the third phase of the Basel Criteria, are now incrementally applied during the period between 2013 and 2019.

The Basel - III Regulations are of particular concern to credit institutions as well as to the institutions to use loan. The risks that financial institutions are likely to run within this period are graded in such a way that while the institutions in low-risk groups are allowed to take loan with more ease and at a lower cost, those institutions in relatively high risk groups borrow loan with more difficulty and at a higher cost.

Globalization movements in capital markets have had an effect upon banking sector as well; it is therefore that the Basel-III Criteria endorsed on September 12, 2010 and due to be applied incrementally between 2013 and 2019 introduced effective regulations that aimed to overcome the deficiencies in the Basel-II Criteria as well as the financial crisis.

The purpose of this study is to provide an outline of the Basel Regulations and then to reveal what kind of influence the Basel -III Criteria will extend over business organizations from financial institutions to application of funds.

Key Words: The Basel III, its influence on credit use, the loan costs of business organizations.

GİRİŞ

Küresel Krizle birlikte dünya genelinde bankacılık sektöründe yoğun şekilde yaşanan banka iflasları, denetim ve gözetim açısından Basel II sermaye yetersizliği uzlaşısının yetersiz kaldığı noktasında eleştirilere maruz kalmıştır. Son yıllarda finansal piyasaların düzenlenmesi konusunda liberalleşme süreci devam ederken, finansal sektörde faaliyet gösteren işletmelerin aşırı kar elde etme güdülerini ilgili finansal birimlerin risk iştahlarını artırmıştır. Birincil finansal araçlar, üzerinden türev finansal araçların üretilmesi ve bunların finansal piyasalardan işlem görebilir nitelik kazanması, risklerin ölçülmesine ve diğer piyasa ve sektörlerle yayılmasına neden olmuştur. Bu açıdan, sistemde oluşacak aşırı risklerin ve dolayısıyla kırılganlıkların önlenmesi amacıyla düzenlenen Basel III kriterlerinde, Basel II uzlaşısının yetersiz kaldığı, ağırlıklı olarak finansal kuruluşların mali bünyelerinin sağlamlığını artırıcı ve sağlıklı yapısını sürdürüp gözetim politikaların esas alınması hedeflenmiştir (Şahin, 2013: 150). Basel III, Basel II sermaye hesaplama yöntemini tamamen değiştiren bir düzenleme olmayıp, Basel II'nin eksikliklerini ve Basel II'ye getirilen eleştirileri ortadan kaldırmak amacıyla yapılan ek düzenlemeleri içermektedir (Gürel, Gürel, & Demir, 2012: 18; Cangürel, Güngör, Sevinç, & Kayci, 2010).

Bu çalışmanın amacı, Basel III Uzlaşısının işletmelerin kredi kullanımlarına olası etkilerini belirlemeye yöneliktir. Çalışma giriş bölümü ile birlikte beş bölümden oluşmaktadır. Birinci

bölümde, çalışmaya giriş yapılmış, İkinci bölümde Basel III hakkında kavramsal çerçeve çizilmiş, Üçüncü bölümde, Basel III ün getirdikleri ve işletmelere etkileri üzerinde durulmuştur.

1. BASEL SÜRECİ HAKKINDA KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Basel denetim komitesi, bankacılık denetimiyle ilgili olarak dünya genelinde bankacılık denetim kalitesinin artırılmasını hedefleyen Bank for International Settlements (BIS) bünyesinde 1974 yılında (Şendoğdu, 2010: 5) on gelişmiş ülke merkez bankası başkanının katılımıyla kurulmuştur (Aksoy, 2010: 35). Basel Komitesi'nin kuruluşunun temelinde 1974 yılında yaşanan Dünya Petrol Krizi sonrasında bankacılık sektöründe yaşanan uluslararası borç krizinin ardından sınır ötesi sermaye akışını yönetmek (Yadımcıoğlu & Demirel, 2010: 63) ve sıkıntılara karşı yaygın bir şekilde bankaların denetimin kalitesini artırma düşüncesi ön plana çıkmaktaydı (Şendoğdu, 2010: 4).

Basel komitesi resmi olarak kanun ve kurallar koyma yetkisine sahip olmakla birlikte bankacılık sektöründe yapılacak düzenlemeler ile ilgili tasarı ve teklifler üretmek bunları tartışmaya açabilmektedir. Basel komitesi tarafından üye ülkelere yönelik ve tavsiye niteliğinde kararlar alınmış ve bu kararlar 100 ün üzerinde ülke tarafından büyük kabul görmüş ve uygulamaya konulmuştur (Erol, 2007: 155). Komite şüana kadar üç uzlaşma yayınlamıştır ve dördüncüsünün yol haritası hazırlanmakta ve tartışmaları yapılmaktadır.

Basel komitesinin ilk incelemesi sonucunda uluslararası piyasalarda faaliyet gösteren bankaların çoğunun yetersiz sermaye ile çalıştıkları sonucunu elde etmişlerdir (Aksoy, 2010: 35). Bankacılık düzenlemelerinin uluslararası düzeyde uyumlaştırılmasına yönelik en önemli girişim Basel Uzlaşmaları olmuştur. Basel Uzlaşmalarının temelinde bankaların yeterli sermaye oranlarına sahip olmasını sağlayacak kuralların tesis edilmesi yatmaktadır (T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı).

Komite ilk uzlaşmayı 1988 yılında Uluslararası düzeyde sermaye yeterliliği standartlarının belirlenmesine yönelik olarak yayınlanarak (Şendoğdu, 2010: 5) uygulanmaya başlanmış ve uzlaşma uluslararası bir sektör standardı haline gelmiştir. Türkiye'de de 1989 yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır (Civan, 2007: 6)

Basel I temel olarak kredi riskine odaklanmasının (Tiryaki, 2012: 80) yanında, uluslararası bankacılık sisteminin istikrarını, emniyetini ve güvenilirliğini korumak, bankaların risk kültürlerini oluşturmak, yöneticilerin ve banka sahiplerinin bakış açılarını yeni düzenlemelere uyumlu hale getirmek, teknolojik yatırımları tamamlamak, rekabet eşitsizliğini azaltmak (Aksoy, 2010: 36) gibi amaçları da bulunmaktadır.

İkinci uzlaşısı ise, sermaye yetersizliği hesaplanmasında yer alan kredi riski ve piyasa riskinin bankaların maruz kaldıkları gerçek risk düzeyini tam olarak ifade etmesinde kaldığı yetersizliği (Kalaycı & Kaya, 2009: 98) gidermeye yönelik olarak 2004 yılında Basel I'in eksikliklerini giderebilmek ve karmaşıklaşan risk yönetiminin ihtiyaçlarına cevap verebilmek için düzenlenmiştir (Cangürel, 2012: 27).

Basel II süreciyle birlikte minimum sermaye ihtiyacı tekrar tanımlanmış, gözetim ve denetim süreci yeniden gözden geçirilmiş ve piyasa disiplinine önem verilmiştir (Aksoy, 2010: 45). Basel II düzenlemelerine ilişkin nihai metin 2004 yılında yayımlanmıştır.

Basel süreci, sürekli gelişen ve bir öncenin eksikliklerini tamamlayan düzenlemelerdir. Örneğin Basel I sürecinde devletlerden alacaklar için %0 risk öngörülürken, Basel II'de bu risk oranı %20'den aşağı olmamak üzere (%20, %50, %100, %150) ağırlıklandırılmıştır (Aksoy, 2010: 61).

Basel çalışmaları doğrultusunda bankacılıkta mevcut riskler üç ana başlık altında toplanmaktadır. 1) kredi riski; 2) piyasa riski ve 3) operasyonel risk (Mermod & Ceran, 2011: 31).

Kredi riski de aşağıdaki riskleri barınmaktadır (Mermod & Ceran, 2011: 31-33):

İşlemin sonuçlandırılmama riski,
Yoğunlaşma riski,
Ülke riski (hakimiyet ve transfer)
Maruz kalınan risk,
Tazmin edememe riski,
İşlemin sonuçlandırılması öncesi oluşan risk,

Bankaların kredi riski, kredi ilişkisine girdiği müşteriyle aralarında gerçekleşecek, kredinin geri ödenmesine dair risklerdir (Mermod & Ceran, 2011: 31)

Piyasa riski ise bankaların sahip oldukları pozisyonlar itibariyle; finansal piyasalardaki dalgalanmalardan kaynaklanan faiz, döviz kuru ve menkul kıymetler gibi piyasa değişkenlerinin fiyat değişimleriyle ortaya çıkan risklerdir (Mermod & Ceran, 2011: 33)

Operasyonel risk, yetersiz veya başarısız dahili süreçler, insanlar ve işlemlerden veya harici olaylardan kaynaklanan kayıp riski olarak tanımlanmakta ve tüm diğer risklerin tetikleyicisi ve nedeni durumundadır, kayıp olayı ya finansal veya finansal olmayan riskler ya da operasyonel kayıp olayı olarak ortaya çıkmaktadır (Mermod & Kurtulan, 2010: 134).

Basel Komitesi'nin çalışmaları temel olarak bankalarda risk yönetimine odaklanmakta ve bankacılık sisteminde bilinçli bir risk yönetimi kültürü oluşturulmasına çalışmakta (Özince, 2005: 19) ve bu düzenlemeler bankaların risk yönetiminde verimliliğini artırmak ve küresel ve ulusal krizleri önlemeye veya krizlerin zararını en aza indirmeye yönelik hazırlanmaktadır

(Gürel, Gürel, & Demir, 2012: 25). Günümüzde sermaye hareketlerinin hız kazanması, diğer sektörleri olduğu kadar temel finansal aracılık faaliyetlerini yürüten bankacılık sektörünü de etkilemiş, bankaların barındırdıkları riskler artmış ve çeşitlenmiştir (Mermod & Ceran, 2011: 29). Risk yönetimi kültürünün bankacılık sistemini çok daha verimli hale getireceği, piyasanın korunması yolunda daha doğru bir yapının oluşturulacağı, niteliksel ya da sayısal herhangi bir sorun ortaya çıktığında, bu sorunun risk yönetimi tarafından hızlı bir şekilde teşhis edilebileceği öngörülmektedir (Özince, 2005: 19).

ABD’de başlayan ve dalga dalga tüm dünyaya yayılan küresel kriz bazı ezberleri de bozmuş ve önceden yerleşik sistemlerin sorgulanmasına yol açmıştır (Şendoğdu, 2010: 4). 2007 yılı finansal piyasalarda başlayan finansal kriz, 2008 yılının özellikle ikinci yarısından itibaren reel sektöre sızmış ve finansal kriz ekonomik krize dönüşmüştür (Karabıyık & Anbar, 2010: 56). Kriz sadece finans sektöründe değil reel ekonomi üzerinde de güçlü sarsıntılara neden olmuştur. Daha önce Basel I ve Basel II olarak gelişen uluslararası Bankacılık düzenlemelerinde kriz sonrası değişiklik ihtiyacı gerekmiş ve nihayetinde Basel III üzerinde uzlaşmaya varılmıştır. Basel III ilk iki uzlaşıda belirlenen sermaye tanımlarını ve sermayeye ilişkin asgari oranları güncellemiş sermaye tamponu uygulamasını tesis etmiş, banka likiditeleri ile kaldıraç oranlarına ilişkin asgari sınırları belirlemiştir (T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı).

Basel III yeni sermaye kuralları ile bankaların finansal yapılarını güçlendirmek, 2008 krizi benzeri başka krizlerin çıkmasını önlemek ve bankaların yeniden kriz sürecinde yaşadığı benzer sorunlarla karşılaşmamasını temin etmek için aşırı risk alımının engellenmesi amaçlanmıştır (Aksoy, 2010: 425; Erdoğan, 2014). Basel III’e geçiş süreci 2013 yılı itibariyle başlamış olup, 2019 yılına kadar tamamlanması öngörülmektedir (T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı).

Basel III global finansal krizin ardından bankacılık sektöründe düzenleme, denetim ve risk yönetimini güçlendirmek (Tiryaki, 2012: 92) ve finansal düzenlemelerin sağlaştırılması amacıyla Basel bankacılık denetim komitesi tarafından geliştirilen kapsamlı reform paketidir. Asgari sermayenin nicelik olarak artırılması, niteliğinde değişiklikler yapılması ve mevcut uygulamaya ilaveten risk bazlı olmayan, diğer bir ifadeyle muhasebesel bir asgari sermaye gerekliliği standardının getirilmesi, tutulması gereken sermaye ihtiyacının çevrim derecelerine göre artırılabilmesi ya da azaltılabilmesi asgari likidite oranlarına yönelik düzenlemeler yapılması gibi bir dizi bir takım yeni uygulamalar getirmektedir (Cangürel, Güngör, Sevinç, & Kayci, 2010).

2. BASEL III VE GETİRDİKLERİ

Basel I ve Basel II'nin eksikliklerini gidermek için Basel III gündeme getirilmiştir. Bu düzenlemenin getirdiği en büyük yenilik sermaye düzenlemeleri, kaldıraç oranları sınırlamaları ve zorunlu likidite oranlarıdır.

BIS tarafından bahsi geçen değişikliklerin "Basel III" başlığı altında yayımlanmış olması kamuoyunda Basel II'nin tamamen yürürlükten kalktığı ve yerine Basel III kurallarının ikame edildiği izlenimine yol açmıştır (Cangürel, Güngör, Sevinç, & Kayci, 2010; Çelikdemir, 2011). Ancak Basel III Basel II'yi tamamen ortadan kaldırmayıp eksik yönlerini tamamlamayı hedeflemektedir.

12 Eylül 2010 da kabul edilen ve 2013'te hayata geçirilmeye başlanan ve 2019 yılına kadar da kademeli olarak hayata geçirilecek Basel III kriterleri, finansal krizle birlikte Basel II de ortaya çıkan eksikliklerin giderilmesini amaçlayan etkin bir düzenlemedir.

Basel düzenlemeleri bankaların alabilecekleri riskleri sınırlamış ve kredi verme koşullarında belirli sınırlamalar getirmiştir. Bunun sonucunda bir taraftan bankaların riskleri kontrol altında tutmayı amaçlarken diğer taraftan da Basel Antlaşması kredi kanallarını etkilemiş ve işlem maliyetlerini arttırmıştır (Arun, 2013: 51).

Basel III olarak adlandırılan düzenleme değişiklikleriyle ulaşılmak istenen hedefler (Cangürel, Güngör, Sevinç, & Kayci, 2010);

Kaynağı ne olursa olsun finansal ve ekonomik şoklara karşı bankacılık sisteminin dayanıklılığının artırılması,
Kurumsal yönetim ve risk yönetimi uygulamalarının geliştirilmesi,
Bankaların şeffaflığının ve kamuya bilgi verme özelliklerinin artırılması,
Mikro bazda yapılan düzenlemelerle bireysel olarak bankaların dayanıklılığının artırılması,
Makro bazda düzenlemelerle finansal sistemin şoklara karşı direncinin artırılması
şeklinde sayılmıştır.

Sayılan hedefleri gerçekleştirebilmek için Basel III çerçevesinde aşağıdaki çalışmalar yapılmıştır (Cangürel, Güngör, Sevinç, & Kayci, 2010);

Hâlihazırda kullanılan asgari sermayenin nicelik olarak artırılması, niteliğinde değişiklikler yapılması ve mevcut uygulamaya ilaveten risk bazlı olmayan, diğer bir ifadeyle muhasebesel bazlı bir asgari sermaye gerekliliği standardının getirilmesi,
Tutulması gereken sermaye ihtiyacının ekonominin çevrim dönemlerine (cyclical) göre artırılabilmesi ya da azaltılabilmesi,
Asgari likidite oranlarına yönelik düzenlemeler yapılması,
Alım-satım hesaplarına ilişkin sermaye yeterliliği hesaplamalarında değişiklik yapılması,
Karşı taraf kredi riskinin hesaplanmasına ilişkin değişiklik yapılması.

Basel III ün getirdiği yenilikler olarak likidite kaldıraç oranı, net istikrarlı fonlama, sermayenin güçlendirilmesine yönelik ilave tedbirler (sermaye tamponları ve kaldıraç oranı gibi) sayılabilir (Bulut, tarih yok).

2.1. Likidite Kaldıraç Oranı

Bu oran ile amaçlanan Bankanın yerel otorite tarafından belirlenecek olan likidite stres senaryosu doğrultusunda zaman dilimine uygun tüm likidite ihtiyaçlarının sağlanmasıdır. Bu oran ile, bankanın likit varlıklarının 30 günlük süre içerisinde gerçekleşmesi beklenen nakit çıkışının 2 rakamına bölünmesi ile bulunacak orana likidite karşılama oranı denmekte ve bu oranın en az % 100 olması hedeflenmektedir (Şahin, 2013: 156).

Finansal bir grup belirli bir zaman dilimi sonunda varlıklarını yeniden finanse edemiyorsa veya ilave para çıkış taleplerini karşılayamıyorsa, ayrıca likidite riskinde grup kabul edilebilir oranların üstündeki oranlarla borçlanmak zorunda kalıyorsa veya ödeme yükümlülüklerini yerine getirebilmek için zararına mal satmak zorunda kalıyorsa ilgili grupta likidite riskinin varlığından söz edilebilir (SEB Financial Group, 2013).

2.2. Net İstikrarlı Fonlama Oranı

Likidite karşılama oranını desteklemek, yapısal likidite uyumsuzluklarını sınırlandırmak ve çekirdek fonlamayı belirli bir düzeyin üzerinde tutmak amacıyla net istikrarlı fonlama oranı adı altında ikinci bir oran oluşturulmuştur (Şahin, 2013: 157).

Bankanın mevcut istikrarlı fonlama tutarının ihtiyaç duyulan istikrarlı fonlama tutarına bölünmesi suretiyle bulunan orana Net İstikrarlı Fonlama oranı denmektedir. Bu durumda tıpkı Likidite Karşılama oranı gibi en az % 100 olması hedeflenmektedir (Bulut, tarih yok).

2.3. Sermayenin Güçlendirilmesine Yönelik İlave Tedbirler

Basel III ile birlikte amaçlanan hususlardan bir diğeri de sermayenin daha güçlü hale getirilmesidir. Bu kapsamda Basel II de çekirdek Sermaye güçlendirilmiş olup indirim kalemlerinde de yeni bir düzenlemeye gidilmiştir (Bulut, tarih yok).

Asgari çekirdek sermaye oranı ve asgari birinci kuşak sermaye oranının aşamalı olarak yükseltilmesi hedeflenerek 2013 den 2015'e kadar olan dönemlerde Çekirdek sermaye oranının % 2 den %4.5, asgari birinci kuşak sermaye oranının ise, % 4 den % 6 ya çıkarılmıştır (Bulut, tarih yok).

2.3.1. Sermaye Tamponları

Sermayenin güçlendirilmesine yönelik bir ilave tedbir ise, sermaye tamponu uygulamasıdır. Küresel kriz dönemlerinde bunların olağanüstü koşullarda sistemi zora sokmadan ayakta durabilmeleri için öncelikle ve kesinlikle güçlü sermayelerinin olması ve taahhütlerini

zamanında yerine getirebilmesi zorunludur. Bundan dolayı bankaların sermayelerinin olağanüstü durumlara hazırlıklı olmalarını sağlamanın yanında bir ilave tedbir olarak tamponlar tesis edilmiştir (Bulut, tarih yok).

Bunlardan ilki sermaye Koruma tamponudur. Çekirdek sermaye gerekliliğine ilaveten tesis edilecek olan koruma kalkanının 2016 yılında % 0.625 den başlanarak 2019 yılı başına kadar aşamalı olarak artırılarak en az 2019 yılında % 2.5 seviyesinde olması hedeflenmektedir (Şahin, 2013: 154). Sermaye oranı bu tamponunun üzerinde kalmayı başaramayan bankalara, denetimciler tarafından temettü, hisse geri alımları ve primler konusunda kısıtlamalar getirilecektir (Çelikdemir, 2011: 12).

2.3.2. Kaldıraç Oranı

Küresel krizde bir diğer büyük sorun tespiti de Yüksek Kaldıraç Oranları idi. Bu sebeple Basel III bu alanda da tedbirlere yer vermektedir. Basel komitesi 2013 den 2017 ye kadar olacak bir paralel uygulama döneminde kaldıraç oranının % 3 lük oranı test etmeyi hedeflemektedir. Bu hedeflenen oran ile 2018 den itibaren ana sermayenin yaklaşık 33 katı kadar bir bilanço büyüklüğünü oluşturmasına izin verilmektedir (BDDK, 2011: 59-62).

3. BASEL III'ÜN İŞLETMELERE OLASI ETKİLERİ

Basel düzenlemeleri bankaların yanı sıra işletmeleri de dolaylı etkileyecek sonuçlar doğuracaktır. Düşük risk ağırlığına sahip işletmeler, bankalardan daha düşük maliyetle borçlanabilirken, yüksek risk grubuna giren işletmeler ise hem borçlanmada zorlanacaklar (Çelikdemir, 2011: 2) hem de daha yüksek borçlanma maliyetlerine katlanacaklardır.

Basel III'le birlikte banka fonlarının daha düşük risk grubunda sınıflandırılan yüksek derecelendirme notuna sahip kamu borçlanma enstrümanlarına kayması durumunda özel sektörde düşük derecelendirme notuna sahip firmaların fon temin edememeleri nedeniyle finansal çıkmaza girmeleri (Külahi, Tiryaki, & Yılmaz, 2013: 197) söz konusu olabilecektir.

Kredi riskinin tespitinde dışsal derecelendirme firmalarından alınacak not esas alınırken, içsel derecelendirme yaklaşımında bankaların kredi derecelerini kendilerinin geliştirdikleri veriler temelinde hesaplaması söz konusu olmaktadır (Aras, 2007: 9).

Reel sektör firmalarının bankalar ile olan ilişkilerinde son dönemde kredi derecelendirme büyük önem kazanmıştır. Firmaların dışsal kredi derecelendirme kuruluşlarından almış oldukları notlara göre bankaların ayırmak zorunda olacakları sermaye farklılık göstermektedir (Geyikçi & Karğın, 2014: 324).

İşletmelerin dışsal kredi derecelendirme kuruluşlarından iyi bir kredi notu alabilmelerinde finansal sonuçları yanında kurumsal yapıları da önem kazanmaktadır. Bu noktada işletmelerin bünyelerinde iyi kurumsal yönetim uygulamalarına ve kurumsal yönetim çerçevesinde iyi işleyen bir iç kontrol istemine sahip olmaları hayati önem taşımakta, ayrıca risk yönetimi konularına da yeterince önem vermeleri gerekmektedir.

Bir firma eğer dışsal bir kredi derecelendirme kuruluşundan AAA/AA kredi derece notuna sahipse bankanın o firma için ayıracağı sermaye oranı % 20 iken, firmanın almış olduğu kredi derece notunun B-'nin altında olması durumunda ilgili bankanın ayırmak zorunda olacağı sermaye miktarı % 150 olacaktır. Firmaların dışsal derece notu yoksa, risk ağırlığı % 100 olarak kabul edilmekte ve bankanın söz konusu kredi için % 100 oranında sermaye ayırması gerekmektedir (Geyikçi & Karğın, 2014: 324).

İşletmeler açısından Basel kriterlerinin istemiş olduğu şeffaflık, sermaye vb. kriterler kısa vadede bir yükümlülük bir yük gibi görünse bile uzun vadede işletmelerin kurumsallaşmalarına olumlu katkı sağlayacağı için faydalarına olacaktır.

SONUÇ

Basel kriterleri finansal kuruluşlarla ilgili temel düzenleme olmasına rağmen finansal kuruluşların kredi müşterisi olan işletmeleri de önemli derecede etkilemektedir. Basel komitesi ortaya koyduğu kriterlerle işletmelerin finansal kuruluşlardan borçlanma şartlarına dolaylı olarak belirli kriterler getirmiştir. Bu çerçevede işletmeler özkaynak ve likidite yeterliliklerini sağlama ve bunları ilgili finansal tabloları ile ortaya koymaları gerekmektedir. Dolayısıyla işletmeler bünyelerinde kurumsal yönetim uygulamalarını gerçekleştirerek, şeffaf, tarafsız ve sürdürülebilir bir yapı ortaya koymaları, kendi işleyişleri yönüyle hayati olmasının yanında finansal kuruluşlardan fon bulmalarında ve buldukları fonun maliyetiyle yakından ilgili olacaktır.

İşletmelerin özkaynak problemlerini ve sermaye yetersizliği sorunlarını çözmeleri, sermaye yapılarını güçlendirmeleri gerekmektedir. Bu durum işletmelerin daha yüksek dışsal kredi notuna sahip olmasını, finansal kuruluşlardan daha düşük maliyetle ve daha uzun vadeli borçlanabilmelerini sağlayabilecektir.

Basel düzenlemeleri genel olarak değerlendirildiğinde finansal piyasalarda yaşanan sorunlardan ders çıkararak ortak akılla sorunlara çözüm önerileri getiren bir yapı olduğu söylenebilir. Bu çerçevede gerek yayınlanarak yürürlüğe konan Basel I, II ve III ve gerekse piyasaların ihtiyaç duyacağı yeni düzenlemeler bir taraftan sektöre daha güvenilir bir yapı getirmeye çalışırken bir taraftan da gerek düzenlemelerin öngörülemez yan etkileri gerekse piyasalarda çıkabilecek yeni sorunlara karşı yeni çözüm önerileriyle devam edeceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA:

- Aksoy, T. (2010). *Basel ve İç Kontrol* (2. b.). Türmob Yayınları.
- Aras, G. (2007). *Basel II Sürecinde Kobi'ler için Yol Haritası*. Deloitte CEO/CFO Serisi.
- Arun, K. (2013). International New Ventures and Basel Criteria Effect. *International Anatolia Academic Online Journal*, 1(1), 50-67.
- BDDK. (2011). *Risk Yönetimi*. BDDK (Bankacılık ve Düzenleme Denetleme Kurulu).
- Bulut, B. (tarih yok). *Basel III ve Getirdikleri*. 09 21, 2016 tarihinde Kobitek Kobilerin İş Portalı: http://kobitek.com/basel_iii_ve_getirdikleri adresinden alındı
- Cangürel, O. (2012). *Basel II Kapsamında Kredi Riskinin Ölçümünde Otorite Etkinliği: Türkiye için Alternatif Bir Öneri*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği.
- Cangürel, O., Güngör, S., Sevinç, V. U., & Kayci, İ. (2010). *Sorularla Basel III*. Ankara: BDDK, Risk Yönetimi Dairesi. 09 22, 2016 tarihinde http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/8742sorularla_basel_iii_29_11_2010_.pdf adresinden alındı
- Civan, M. (2007). *Basel II'nin Kobiler Üzerindeki Etkileri: Gaziantep Örneği*. Gaziantep: GAGIAD Kültür Yayınları.
- Çelikdemir, N. Ç. (2011). Ülkemizde KOBİ'ler ve Finansal Kurumlar Açısından Basel Sürecinin Değerlendirilmesi. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 2(4), 1-16.
- Erdoğan, A. (2014, Haziran). Basel Kriterlerinin Bankacılık Sektörüne Etkisi ve Türkiye'De Bankacılık Sektörünün Basel Kriterlerine Uyum Süreci. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 133-174.
- Erol, M. (2007, Ekim). BASEL- I ve BASEL- II Uzlaşısı'nın Bankalar Tarafından İşletmelere Verilen Kredilerde Risk Yönetimi Aracı Olarak Kullanılması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (36), 155-160.
- Geyikçi, U. B., & Karğın, M. (2014). Reel Sektör Firmalarına Yönelik Kredi Derecelendirme Model Önerisi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 21(1), 323-343.
- Gürel, E., Gürel, E. B., & Demir, N. (2012, Ocak). Basel III Kriterleri. *Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi*, 1(3-4), 16-28.
- Kalaycı, Ş., & Kaya, M. (2009, Temmuz). Basel II'nin KOBİ'ler Üzerine Etkisi ve KOBİ'lerin Farkındalıklarına Yönelik Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (43), 97-111.
- Karabıyık, L., & Anbar, A. (2010, Nisan). Küresel Ekonomik Krizin Doğrudan Yabancı Yatırımlar Üzerindeki Etkisi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (46), 44-57.
- Külahi, E. A., Tiryaki, G., & Yılmaz, A. (2013, Temmuz). Türkiye'de Basel I, II ve III Kurallarına Uyum Süreci. *Öneri Dergisi*, 10(40), 185-200.

- Mermod, A. Y., & Ceran, M. (2011). Basel III Doğrultusunda Bankacılık Riskleri ve Sermaye Yeterliliği: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 2(4), 29-38.
- Mermod, A. Y., & Kurtulan, Ö. (2010, Aralık). Operasyonel Risk Ölçümünde Gelişmiş Ölçüm Yaklaşımlarının Kullanılmasının Fayda ve Maliyeti. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 130-151.
- Özince, E. (2005). Finansal İstikrar, Basel II ve Bankalar Açısından Etkileri. *Bankacılar Dergisi*, (53), 18-22.
- SEB Financial Group. (2013). Capital Adequacy and Risk Management Report (Pillar 3) Disclosure 2013. SEB Financial Group. 09 27, 2016 tarihinde http://sebgroup.com/siteassets/investor_relations1/capital_adequacy_reports/cap_adequacy_seb_pillar_3_2013.pdf adresinden alındı
- Şahin, İ. (2013, Temmuz). Küresel Finansal Kriz Esnasında Geliştirilen Bankacılık Düzenlemelerinden Basel III Kriterlerinin Kapsamı ve Uygulama Süreci. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (59), 149-165.
- Şendoğdu, A. A. (2010). Basel II Kriterlerinin Dünü Bugünü ve Gelecek İçin Bir Üst Sürümüne Olan İhtiyacın Kaçınılmazlığı. *BSAD Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 4-13.
- T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, E. v. (tarih yok). *BDDK Tarafından Yayımlanan Basel-III Yönetmelikleri*. 09 26, 2016 tarihinde T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı: http://www.ab.gov.tr/files/EMPB/web_dosyalari/bddk_basel_iii_internet_icerigi.pdf adresinden alındı
- Tiryaki, G. (2012). *Finansal İstikrar ve Bankacılık Düzenlemeleri*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği.
- Yadımcıoğlu, M., & Demirel, H. G. (2010). Risk Yönetiminde Kriz Sonrası Yeni Finansal Mimariye Yönelik Bir Adım: BASEL III. *Mali Çözüm Dergisi*, (102), 61-81.